

Milan Vincetič

Katja Perat: *Najboljši so padli.*

Ljubljana: Študentska založba, 2011.

Naj začnem kar naravnost: pričujoči pesniški prvenec je vznemiril slovensko pesniško vodino predvsem zaradi mladostne “neupogljive resničnosti”, ki se vihravo zareka na to, “Kar šteje: glasba, seks in razumljiva / Samo-umevnost zeber (zato so tudi na platnici, op. p.), ki prečkajo savano”. Ali kot še pravi pesnica: “Jaz / (S svojim svobodomiselnim odnosom do resničnosti) / Sem neka popolnost”, za katero so “zmagoslavje nekoristne komplikacije” v domeni “zlatih sanj avantgardistov”, saj delujejo kot “razstavljena identiteta”.

Pesnica se v svoji (pre)tesni koži (pre)svobodno predaja notranjemu toku, bolje rečeno plazu, grajenem na sprotnih asociacijah, konotacijah, preobratih, odklonih in (ironiziranih) naklonih (Engels), ki izvirajo iz “Zmede človeških prizadevanj / In plemenitih naklepov, ki tlakujejo pot do pekla”. Pokrajine, ki jih slika, so umeščene v našo bližino kot samo-umevnost obstoječega, ki mu je treba dati pravo ime, hkrati pa tudi iz njega “delati umetnost”, ki te “razreši prisile enega samega pogleda”. Prav disperzni snop (pri)videnj, ki polni baterije iz sosledja kakofoničnosti, razgali svet kot zaodreje “žalostne pomanjkljive svobode”, v kateri odmeva ekspresivni retorični ton kot odjek (revoltiranega) vzhičenja o preobrazbi/negaciji sveta; pričujoče pesmi so namreč kot nalašč za glasno branje na odru, saj so polne vsečne družbene kritičnosti, poroga (“Kdor ni nikdar tvegaj svojega samoljubja, / Ni bil nikdar upravičen do statusa samozaposlenega v kulturi.”) in jezljive demitizacije vsega, kar “opominja na neprimljubljenost in slabištvo / Žalostnih intelektualcev”, kar seveda še zdaleč ni zadosten razlog za to, da “pesnikom z nežnejšo prezenco branje odsvetujemo” (Mojca Pišek).

Narava njene izpovedi ji nekako odsvetuje potovanje v lastno subtilnost, čeprav se le-ta še kako razbira tudi med vrsticami, v katerih prestopi v telo tretjeosebne, na videz žurnalističnega poročevalca (*Smrt ljudi*

brez ljubezni, Mala nočna preganjavica ...), saj vendar “Nič ne stoji za besedami, / Nič, / Razen mene na drugi strani računalnika.” Prav oseba na drugi strani resničnosti, torej “Razen (in izven) ednine”, je tisti senzor, ki bolj posrka(va) kot filtrira dražljaje od zunaj, zato smo mnogokrat priča, kar je (vsaj zame) moteče in zaviralno, tudi mnogobesedju/preobloženosti in številnim paralelizmom, ki pa pogosto ne služijo dramatični gradaciji, temveč le ilustrirajo. Katjo Perat kratko malo sunkovito zanese, zato kar niza in niza motive ali prizore, ki pa zaradi prenatrpanosti postajajo vse bolj nevidni ali mimo hiteči (*Nič, Veličina, Prikupno neokusni ...*).

Seveda preži največja past prav v hotenju, da bi v enem samem zamahu zajeli ves svet, ki je že od nekdaj en sam neukročen gostir bolj ali manj pozabljen-obujenih dejanj. Poeziji, kakršna je v tej knjigi, grozi prav to: na vsak način skuša biti “globalna”, čeprav zgolj “Odpreš okna na Tržaško, / Sedeš na polico”, seveda tudi urbana, kakor dandanes radi etiketiramo poezijo, ki se prebira (in nastaja) v ljubljanskih (sub)kulturnih centrih/eksilih. Seveda sta hvalevredna napor in pogum, da se otrese že zlizanega domačijskega tona, atmosfere romantične turobnosti ali svetobolnosti, kar ji ukroji vsemogoč(n)i zaveznik, ki mu kratko malo pravi jezik. Prav uporaba vsega socialnega arzenala jezika, od knjižne izreke do slengizmov, razpira diapazon pesničinega razgledišča: pesnica brezkompromisno niza, premetava in v nove preobleke zavija tako filozofske pojme kot bizarnosti vsakdana ter se z vehementno humornostjo/ironičnostjo povzdigne nad njih (*Čebula, Obzorja duha, Manifest za novi vitalizem ...*). Pesnici namreč ni nič sveto (*Jebi se, Ginsberg*) – Mojca Pišek v spremni besedi omenja tudi njeno prigodo z Bobom Dylanom –, kajti svet so zanj sami predali, polni obskurne kramarije in slabih ponaredkov, zaradi katerih bi se tudi “Foucault leno in počasi nasmehnil v svojem grobu”.

Žal pa se – in v pesmih, v katerih ji to uspe, je najboljša – njen fokus preredko zoži na “Običajne stvari (kot zobobol), / Ki si jih spregledal”, stvari, kot je “Napetost med tabo in predmeti”, ki se nas dotikajo in nam kreirajo lastna “obzorja duha” s svojo nevidno čuječo/čutečo prisotnostjo (*Bojler*). Katja Perat se še kako zaveda, da obče vse bolj vsiljivo trka na sobane osebnega, ki zaradi tega dobivajo nejasne obrobe, da “na začetku ni bila beseda, / ampak nekaj dosti bolj nezapopadljivega” (*Nezanemarljivo*), kar seveda še lahkotneje botruje “slabo izrabljeni prostranosti duha”. Kajti, kot pravi pesnica v zadnji pesmi, še kako “Drži, / Da je teža sveta / Ljubezen, / Ampak čisto po pravici, / Koga briga?” Nemoč tako posameznika kot tudi vse človeške skupnosti je več kot na dlani: iz nje kipi jeza “Na slučajnosti, / Ki me ločujejo od stvari, ki niso jaz, / In nujnosti, / Ki me z ničejansko gesto vsakič znova vrnejo v to, / Kar mi je namenjeno”.

Kar pa je seveda še kako plodna podstat retorično zastavljene maksime: "Zakaj sem slab pesnik, slab filozof in slab človek." Odgovora seveda ni, je zgolj "zebranje" po pokrajinah, ki jih nonšalantno odkriva in odriva, kajti "Ljudje se stežka ločimo od stvari, / Ker ne vemo, kako bi bili nežni z njimi, / Ne da bi jih lastninili". Prav v slednjem tiči kleč te zbirke: da se postavi nad stvari, "Ki jih imenuje varnost, / In pri tem ve, / Če so dorasle svojemu imenu". Takšna drža še zdaleč ne diši po umerjeni "Stvari tvojega osebnega izkustva", temveč po (keruackovskem) *road movieju*, pri katerem se zavedaš, "Da že vse življenje teče(š) za vozom" ter hkrati "Veš, da si zdaj že dovolj velik / In da je čas, da jo kakšen meter neseš".

Kakor koli: pesniški prvenec Katje Perat, katerega naslov je (ne)namer-no identičen spominski knjigi narodnega heroja Stanka Semiča Dakija (*Najboljši so padli*, 1971), vznemirja bolj zaradi (mladostnega) poguma kot zaradi tematske, jezikovne ali stilne dorečenosti. Prav v slednjem je najšibkejša: njene pesmi skušajo biti na vse pretege udarne, zato govorijo preveč naravnost, teme, ki jih odpira, pa so zgolj že znane "male nočne preganjavice", ki nas obvladujejo od vekomaj, kajti "Vsi skupaj smo obupali dosti prezgodaj, / Da ne bi od tega imeli vsaj varljivega občutka, / Da smo v nekakšni prednosti". In pričujoča poezija ni v ničemer v "nekakšni prednosti"; mirne duše pa lahko "nekakšno prednost" pričakujem v njeni naslednji zbirki, za katero sem prepričan, da jo bo prav z manj ihtavim korakom (po)vrnila v literaturo ter jo pripravila za ljubezen.